

ΕΡΩΣ ΥΠΟ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΝ

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

Πρόσωπα

ΧΑΡΙΛΑΟΣ, ΑΣΠΑΣΙΑ.

Ἡ σαγὴ σύγχρονος ἐν Ἀθήναις.

[Θάλαμος ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας. Ἐδραὶ, ἀνάκλιτρον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τράπεζα, ἐφ' ἧς πλουσία ἀνοθεύσμη ἐντός εὐγλύπτου ἀλαβαστρίνου δοχείου. Δεξιᾷ κύμβαλον καὶ ἐπὶ τῆς πτέρυγος αὐτοῦ κείμενα μουσικῆς. Ἀριστερᾷ ἐστία καὶ ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου αὐτῆς γεισώματος κομψὰ ἐρωτιδίων καὶ σατουρίσκων μικροτεχνήματα, ἀρχαῖκὰ εἰδώλια ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἀμφορεῖς, λήκυθοι, κυθίσκοι, κλπ. Εἰς τὸ βάθος βιβλιοθήκη. Ἐπὶ τοῦ κατὰ μέτωπον τοίχου ἤσκηται εἰκόνες καὶ ἐπὶ τῶν πλαγίων ἐλαιωγραφίαι τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Οὐγκώ].

ΣΚΗΝΗ I

ΑΣΠΑΣΙΑ κύπτουσα ἐπὶ μικροῦ ἐν τριγύπτου χειροτεχνήματος.

Ὁ πάρεχει λοιπὸν τοιαύτη δύναμις ἐν τῷ ἔρωτι, ἀπονεκρούσα πᾶσαν ἄλλην ἐπιθυμίαν καὶ σκέψιν καὶ ἀφοπλίζουσα τὸν ἀποπειρώμενον ἢ ἀντιστῆ; Καὶ ὅμως πρὸ μικροῦ ἠλπίζον ὅτι ἔφερον ἀσφαλῆ θώρακα κατὰ πάσης ἐρωτικῆς ἐπιδρομῆς, πρὸς ἣν ἀντέτακτον τὸ οἶκτον ἢ τὸν καγχασμόν.

(Καταλείπουσα τὴν ἐργασίαν ἀναπαύει ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τὴν κεφαλὴν.)

Καὶ σήμερον; ὦ, δὲν ἀναγνωρίζω ἐμαυτὴν πλέον. Ἡ ἐργασία μὲ πλήττει· ἡ πνευματικὴ ἐνασχόλησις καὶ ἡ μελέτη μοι προ-

ξενούσιν άνιαν. Αίσθάνομαι κενον έν τή ψυχῇ, ὅπερ οὐδέν ἐξαρ-
κει νά πληρώτη εἰμὴ ἡ ἀνεκλάλητος γοητεία ἐκείνου. . .

(μετὰ μικρὰν σιγήν)

Ἄ! ὄχι δὲν πρέπει νά ἡττηθῶ. Ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν συμβαίη
έν ἐμοί, δὲν ὀφείλω νά τὸ ἐρευνήσω. Πρέπει νά ἐπικνεύρω ὅ,τι ἀ-
πόλεσα, τὴν χαρὰν καὶ τὴν γαλήνην.

(Βαίνει πρὸς τὸ παράθυρον θεωμένη ἐκτός)

Ἡ φύσις πᾶσα ἀποστίλθει ὑπὸ τὸν διαφραγῆ οὐρανὸν καὶ τὰς ἀπο-
πνοίας τοῦ ἔαρος; μακρὰν έν ἀπόπτῳ ἐκτυλίσσονται θελκτικὰ
αἱ σκηνογραφίαι τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν λόφων. Τὸ πᾶν γαλήνη καὶ
φῶς καὶ ζωὴ, ἐνῶ ἐγὼ φέρω τὴν θύελλαν καὶ τὴν σκοτοδίνην ὑπὸ
τὸ στήθη. Τίς εἶπεν ὅτι, διὰ νά ἴδῃ τις τὴν αἴγλην καὶ τὴν γα-
λήνην τῆς φύσεως, δεῖν πρότερον νά φέρῃ τὴν αἰθρίαν καὶ τὴν
γαλήνην έν τῇ ψυχῇ; Ὅχι, ὄχι! ἀνάγκη νά κατανικήσω τὸν
ἔρωτα αὐτόν, πρὶν ἢ με καναστήσῃ παράφρονα ἐκ τῆς ὑπερτά-
της εὐδαιμονίας, ἣν μοι ἐμπνέει. Ἀληθῶς λοιπὸν ἀγαπῶ τὸν Χα-
ρίλαον; Τί ὀφείλει, ἀφοῦ ὀφείλω νά λησμονήσω τὸ αἴσθημα αὐτὸ
πρὶν τὸ ἐνοήσω βελύτερον; Μὴ φαίνεται τόσῳ ἔξοχος φύσις,
πνεῦμα ἀνυπότακτον καὶ ψυχὴ διψῶσα ὑπερτέρου ἔρωτος, ὥστε
φοβοῦμαι. Τίς μοι ἐγγυᾶται περὶ τοῦ μέλλοντος; Καὶ ἂν ὁ ἔρος
του παρέλθῃ; Οἱ καλλιτέχναι δὲν ἔχουσι ἀτομικότητα αἰσθή-
ματος. Ἀγαπῶσι τὸ ὄραϊον ὅπου ἂν εὕρωσιν αὐτό. Καὶ ἂν με-
θαύρω, ὅταν ἡ πραγματικότης θραύσῃ τὸ οὐνεροπόλημά του,
ἐπιζητήσῃ νέον ἰδανικὸν καὶ τροπὴν τῆς ψυχῆς ἐγγὺς ἄλλης; Ἄ!
διαπὶ νά με συγκηνεύσῃς οὕτω Χαρίλαε; διαπὶ ὅταν σκορπίζῃς με-
λωδίαις ἐκ τοῦ κυμβάλου καὶ πληροῖς τὴν ἀτμόσφαιραν ταύτην
τῶν ἐξαισιῶν σου ἀρμονιῶν, μοὶ φαίνεται ὅτι στενάζουσι οἱ ἄγ-
γελοι τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τὰ πληκτρα ταῦτα;

(μετὰ μικρὰν σιγήν)

Πτωχὲ Κίμων! Ἦδῃ μαντεύω ὁποῖον μαρτύριον εἶχες δοκιμάσει
ὅταν ἀπέκρουον τὸ αἴσθημά σου. Τίς οἶδεν ὁποῖα ἀγωνία ἔθρουπε
τὰ στήθη σου κ' ἐγὼ ἐγγέλων εἰς τὰ δάκρυά σου.

(Ἐπίπτεται ἐπὶ τινος παρὰ τῆ τραπέζης ἔδρας καὶ ἀπολείθει διὰ τῆς δεξιᾶς έν δάκρυ
κ τῆς παρειᾶς ἐνθὸς διὰ τῆς ἐπέρας θεωρεῖ τὰ πρὸ αὐτῆς ἀνθρ.)

Πτωχά μου ἄνθη ! Ἄλλοτε ἡ ψυχὴ μου ἐπέτα ἀμέριμνος καὶ ἀγνή ὡς τὸ ἀθῶον μῦρον σας καὶ τώρα . . .

(Βυθίζεται εἰς παρατεταμένους διαλογισμούς)

(Κρούεται ἡ θύρα).

Εἰσέλθετε.

ΣΚΗΝΗ II

ΑΣΠΑΣΙΑ, ΧΑΡΙΛΑΟΣ.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ. (εἰσερχόμενος)

Χαῖρέ μοι, Ἀσπασία. Σὲ ἐπανευρίσκω ὑπὸ εὐτυχῆ οἰωνόν, συναλεγομένην μετὰ τῆς πλουσίας αὐτῆς ἀνθοδέσμης.

ΑΣΠΑΣΙΑ (θαύουμένη αὐτὸν)

Νομίζεις ;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Πῶς ὄχι ; Τί ἀγνότερον τῆς ἀρρήτου ταύτης συνεννοήσεως ; Ἡ εὐωδία τῆς ψυχῆς σου πρὸς τὸ ἄρωμα τῶν ἀγνῶν αὐτῶν ἀριστοτεχνημάτων τῆς Προνοίας. Ἐσπούδασες τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων ; Λέγουσιν ὅτι εἶνε ἡ προπαίδεια τοῦ ἔρωτος, ἡ πρώτη ἔκφρασις καρδίας ἐρώσεως.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ὅχι, Χαρίλαε. Ἐσπούδασα τὴν γλῶσσαν τῶν ἀριθμῶν. Ἄλλοτε ὁ κόσμος ἔζη διὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἰδέας· σήμερον κινεῖται διὰ τῶν μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν. Τὰ ἄνθη, ἡ μουσικὴ, αἱ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ωραίου συγκινήσεις, εἰσὶν ἡ ποιητικὴ χροὰ τῆς ζωῆς, ἣν ἀπέσβεσεν ὁσημέραι ἡ πραγματικότης. Σήμερον ὁ ἄνθρωπος σκέπτεται· δὲν ἐνθουσιᾷ. Ἄλλοτε μετρησιοῦτο εἰς τοὺς κίθάρας ἀναζητῶν τὸν Θεόν· σήμερον ἔρπει, ὡς σκώληξ, ἐπὶ τοῦ βορβόρου γογγύζων. Ὁ νεώτερος πολιτισμὸς μετέβαλε τὸν βίον ἀπὸ ἄσματος δημοικοῦ εἰς ἀριθμητικὴν ξηράν. Σκέπτομαι· ἰδοῦ.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἄπατάσαι ἢ παίζεις, Ἀσπασία. Ἡ ποίησις ἐνυπάρχει τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὡς πέρην τοῦ πεπερασμένου κόσμου ἡ ἰδέα τοῦ ἀπείρου. Ἐὰν ἔλειπεν ἀφ' ἡμῶν τὸ θεόδοτον τοῦτο φῶς, ὑπερκαλεῖται ψυχὴ, ποίησις, Θεός — ὅ,τι θέλης, — ἡ ζωὴ ἤθελεν εἶσθαι νῦξ ἀτελεύτητος. Ἡ μὴ πρεσβεύης καὶ σὺ τὴν θεωρίαν τοῦ αὐτοματισμοῦ καὶ τῆς ἐξελίξεως;

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ἀναμφιβόλως. Τὸ ἄλλο ἐσμέν, εἰμὴ τὰ αὐτόματα τῆς μυθολογουμένης Αἴσης, δοῦλοι τοῦ πεπερωμένου καὶ τῆς ἀνάγκης; Πικρὰ τοῦ δημιουργοῦ εἰρωνεία! Ἐνεγράξαε τὴν ἰδέαν τοῦ τελείου εἰς τὸ ἀτελέστερον τῶν κτισμάτων αὐτοῦ — τὸν ἄνθρωπον.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Καὶ ἡ λογικὴ λοιπὸν, τὸ ἰδεῶδες; ὁ κόσμος τῆς διανοίας καὶ τῆς συνειδήσεως;

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ἐξίστις φιλοσόφων ἢ ποιητῶν ληρήματα, δι' ὧν ἀποκασιμίζηται ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ ἐδύνη καὶ τῷ σπαρχυμῷ αὐτῆς.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (μετ' ἐκπλήξεως)

Ἀσπασία παίζεις, δὲν εἶνε ἀληθές;

ΑΣΠΑΣΙΑ

Περίεργον! Δὲν δύναμι νά σοι ἐμπνεύσω ἐμπιστοσύνην;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἀλλὰ σὺ στυτὴν δικψεῖδεις. Σὺ σκεπτικὴ καὶ ἀπαισιόδοξος, ἥτις ἀποπνέει ἀκόμη ποίησιν καὶ γοητεῖαν καὶ θάμβος; Σκέπτεσαι καὶ λαλεῖς ὡς χρηματιστὴς ἢ ἔμπορος σὺ, ἡ ὄνειρόπλαστος καὶ αἰθερία κόρη, ἐν τῇ ποικίλῃ ἀκόμῃ τῆς ζωῆς, ὅλη ἄρωμα καὶ φῶς καὶ δρόσος καὶ ἁρμονία; Ἄ! ὄχι! ὅ,τι καὶ ἂν μοι εἴποις, δὲν θά σε πιστεύσω ποτέ. Ὑπὸ τῆς ἐμπνεύσεως σου αἰσθάνεται τὰς εὐγενεστέρους πτήσεις ἡ φαντασία μου καὶ ἐκ τῆς λαλιᾶς τῶν χειλέων σου ἐμουσούρησα τὰς περιπνευστέρους μελωδίας, δι' ὧν κατακέλησα τόσον κόσμον. Μοὶ φαίνεσαι, ὦ πιστευτὸν μοι, ἡ θελ-

κτικωτέρα ὄασις, ἔνθα ἀναπαύω τὰ ὄνειρά μου, τὸ γλυκύτερον ὄνειροπόλημα καλλιτέχνου, καὶ μάτην ζητεῖς νὰ παρεξηγήσης, νὰ μεταφράσης, νὰ παραποιήσης τὴν εὐγενῆ σου φύσιν, ὡς οἱ ἀπειροκαλοὶ τοῦ Ὀμήρου μεταφρασταὶ, πειρώμενοι νὰ μεταφέρωσι τὰς καλλονὰς αὐτοῦ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ, ὥσει ἤτο ποτε δυνατὸν ν' ἀντιγραφῆ ὁ ἥλιος ἢ ὁ οὐρανὸς ἐπὶ πίνακος.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Χρωματίζεις ὡς ἄριστος καλλιτέχνης τὰ πράγματα, ἢ μὲ κολακεύεις ὑπὲρ τὸ μέτρον.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Λέγω ὅ,τι αἰσθάνομαι, εἰς ὅ,τι πιστεύω.

ΑΣΠΑΣΙΑ (σθεαρῶς)

* Ἀσφαλέστερον τὸ διστάζειν εἰς ὅ,τι προέρχεται ἐξ ἐνθουσιασμοῦ ἢ στιγμιαίας παροδικῆς μέθης.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

* Ἐστω· δὲν ἐπιμένω.

(κατ' ἰδίαν)

* Ὅποια μεταβολή!

(Περιάγει τὸ βλέμμα περιεργαζόμενος τὸν διάκοσμον τοῦ θαλάμου).

ΑΣΠΑΣΙΑ (πρὸς ἑαυτήν)

Καὶ ὅμως μοὶ ἐμπνέει τοιοῦτον ἔρωτα, ὥστε φοβοῦμαι μὴ ἐνοηθῶ μέχρι τέλους. Ἄ! ὄχι· δὲν πρέπει νὰ υποχωρήσω. Ὅσοι πλειότερόν με μαγεύει, τόσῳ μᾶλλον τρέμω τὸ αἶσθημα αὐτό.

(Πεγονίχ τῆ φωνῆ)

Τί παρκτηρεῖς μετὰ προσοχῆς, Χαρίλαε;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (ἐπικραττούμενος καὶ μειδιῶν)

Ζητῶ νὰ μαντεύσω ἂν τὴν στιγμὴν ταύτην εἰσῆλθον ἐκ λάθους εἰς γραφεῖον κολλυβιστοῦ ἢ τραπεζίτου, ἢ ἂν εὐρίσκωμαι ἐδῶ εἰς τὸ ποιητικὸν καὶ ῥεμβῶδες ἄντρον τῆς Ἀσπασίας.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Εὐφρῆς ἀστεϊσμός. Τί ἐννοεῖς;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἄλλὰ πῶς θέλεις νά σε πιστεύσω, Ἀσπασία, ἀφοῦ ὅλος αὐτός ὁ καλλιτεχνικός μικρόκοσμος σέ διαψεύδει; Τί θέλουσιν αὐτά ἐκεῖ αἱ εἰκόες δύο ἐξόγων ἀριστοτεχνῶν, τὰ λείψανα αὐτά τῆς ἀρχαίας τέχνης, τὰ ἄνθη, τὰ μουσικά τεμάχια, οἱ τόμοι τοῦ Λαμαρτίνου καί τοῦ Γκαίτε, ἔλη αὐτή ἡ ἀρωματώδης ἀτμόσφαιρα, ἦν ἀναπνέεις εἰς τόν παρθενικόν σου αὐτὸν νῶν, ἔνθα ἡ ἡδὴ σου ἐγελεῖται ἐδῶ ὡς μῦρον ἢ ὕναιρον, ὥσει προσευχὴ δικνεκῆς πρὸς τὸν θεὸν τοῦ ἀγαθοῦ, πρὸς τὸ ἀθάνατον κάλλος τοῦ ὠραίου;

ΑΣΠΑΣΙΑ

Καὶ ὅμως...

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ὅχι δὲν θέλω ν' ἀκούσω οὐδέν. Τὴν θέσιν ἐδῶ τοῦ κυβάλου ἔπρεπε νά κατέχη χρηματοκιβώτιον Βερτζάτμ καὶ ἀντὶ μουσικῶν βιβλίων κύλινδροι χρωματῶν. Διατί ἀντὶ τῶν εἰκόνων αὐτῶν δὲν ἀναρτᾷς καὶ πίνακας τοκαρίθμων καὶ δὲν ἀντικαθιστᾷς τὰ σεπτὰ αὐτὰ τῆς ἀρχαίας δόξης μνημεῖα δι' ἐκβολάδων τοῦ Λαυρίου ἢ ἄλλου μεταλλεύματος;

(Δεικνύων τὴν βιβλιοθήκην)

Τί ζητοῦσιν ἐδῶ κεκλεισμένοι οἱ λογογράφοι καὶ ποιηταί, ἐνῶ τὴν θέσιν αὐτῶν ἔπρεπε νά κατέχωσι λογιστικὰ βιβλία καὶ συναλλαγματικά; Δέν μοι ἔλεγες πρὸ ὀλίγου ὅτι ὁ βίος εἶνε ἀριθμητικῆς; Μόνον ὑπὸ τοιούτους ὄρους θά σε ἐπίστευον συνεπῆ πρὸς ἑαυτήν, Ἀσπασία.

ΑΣΠΑΣΙΑ (γείωσα)

Καὶ διὰ νά συμπληρώσω τὴν φαιδρᾶν αὐτὴν εἰκόνα, φαντάσθητι: ἐπίσης σαυτὸν μεσίτην ἐρχόμενον νά μοι προτείνῃς κάμμιαν ἀγορᾶν χρωματῶν εἰς τὸ χρηματιστήριον.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Καὶ διατί νά μὴ με φαντασθῆς ἐρχόμενον νά σοι προτείνω τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ μέλλοντος;

ΑΣΠΑΣΙΑ (ἀδικοῦρος)

Ὅνειρον ἀβεβαιοτέρου τῆς κυβείας. Ἄλλως τε διατί ἀπορεῖς;

Ζῶ ἐν τῷ παρελθόντι. Μοί ἰδέσκει νὰ ἐντυρωθῶ εἰς τὴν μελέτη καὶ τὸν θαυμασμὸν παρερχομένου βίου, διὰ νὰ καθίστω ἤττω ἰσχυρὰς τὰς ἐντυπώσεις τοῦ παρόντος. Πίστευσον, Χορλάε. Τὸ ὄραϊον εἰμαρται νὰ ζῆ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς ἰδέα, ὡς ἀνάμνησις, ὡς ὄνειροπόλημα, ὡς ἀπιθανότης.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (καθήμενος παρὰ τῆ Ἀσπασίᾳ μετὰ περιπαλοῦς τίνου)

Ἄλλὰ δὲν ἠγάπησες λοιπὸν ποτὲ, Ἀσπασίᾳ; Ἐν τῇ ἀθωότητι τῶν παρθενικῶν σου βεβαχυῶν δὲν ἔπλασές ποτε καὶ σὺ ἐν ὕνειρον, μίαν ἔφεσιν, ἐν ἰδανικῶν εὐτυχίας πληρεστέρας, ἥτις νὰ περιβάλλη ὡς αἰθῆρ, ὡς διαύγεια, ὡς θεότης τὴν δροσερὰν τῆς ἡῆθης σου Ἐδέμ; Δὲν ἐπεζήτησεν ἡ φαντασίᾳ σου ἐν εἰδῶλον λατρείας, εἰς ᾗ νὰ προσηλωθῇ πᾶσά σου σκέψις, πᾶν αἴθημα; Δὲν ἀφηνείσθη εἰς κἄν παλμὸς ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ δὲν διέρρυγε τοῦ στήθους σου εἰς ποτὲ στεναγμὸς;

(Ἡ Ἀσπασίᾳ κλίνει τὴν κεφαλὴν σιωπῶσα)

Σοὶ εἶνε ἄρᾳ γε οὕτως ἐπαρκὲς τὸ παρόν, ὥστε δὲν σὲ ἠλεκτρίζει ἡ ἐλπίς ὀλιγωτέρου μέλλοντος; Διατί σιωπᾷς, Ἀσπασίᾳ;

ΑΣΠΑΣΙΑ (ὡς ἀποκινισσομένη ὀλιγοῦν σάβην)

Ἴσως. Οὐδέποτε ἠρεύνησα ἐμαυτήν. Τί παράδοξον; Ὀνειροπολεῖν καὶ ἐλπίζειν δὲν εἶνε δύο ἕροι ἀπαράβατοι ἐν τῇ συνήκῃ τῆς ζωῆς; Τί ὀφελεῖ; Καὶ εἴ ποτε ἔπλασα ἰδανικὸν τι εὐτυχία· καὶ εἴλωσέ με ἐν ὕνειρο· γλυκύτερον πρὸς τὸ μέλλον, δὲν τολμῶ ἐν τούτοις νὰ ἐγγίσω τὸ ὕνειρον αὐτὸ, μὴ ἀποπτῆ ἐν τῇ πραγματικότητι.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Δὲν συμβαίνει τοῦτο πάντοτε. Ὑπάρχει καὶ πλήρης εὐτυχία ἐν τῷ κόσμῳ, Ἀσπασίᾳ.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Μόνον ὅταν δὲν προσδοκῶμεν αὐτήν. Ἡ ἀληθὴς εὐτυχία ἔγκειται οὐχὶ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιζήτησιν αὐτῆς. Ἄλλως ὁ βίος οὐδὲν θὰ εἶχε θείλητρον. Βλέπεις; Ἐμὶ σύμφωνος πρὸς τὰς θεωρίας σου. Τί συγγραφεὶ τὸν θνητὸν μετὰ τῆς ζωῆς; Ἡ ἐλπίς πρὸς τὸ μέλλον. Ἄλλὰ τί ἄλλο εἶνε ἡ ἐλπίς αὐτὴ εἰμὴ διη-

νεκῆς προσπάθεια πρὸς βελτιώσιν τοῦ παρόντος, τὸ ὁποῖον ἐπο-
μένως δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς εὐτυχίαν; Ὅσῳ πλείοτερον πάσχει τις ἐν
τῷ παρόντι, τόσῳ μᾶλλον προσηλοῦται εἰς τὸ μέλλον, οὐ τὸ ὄριον
συμπίπτει πρὸς τὸ τελευταῖον ὄριον τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν. Τοῦτο
καλεῖται ζωὴ. Ἀναμιμνήσκεσθαι καὶ ἐλπίζεσθαι, μὴ ζῆν δηλονότι ἐν
τῷ παρόντι. Ὅστις ἂν εἴποι «Εἰμὶ εὐτυχῆς, οὐδὲν ἔχω νὰ ἐλπίσω
οὔτε ποθῶ τι εἰς τὸ μέλλον» ὀφείλει νὰ παύσῃ τοῦ ζῆν, διότι ἔπαυ-
σε πᾶς λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Μόνον τὰ κτήνη οὔτε ἀναμι-
μνήσκονται οὔτε ἐλπίζουσι. Καὶ δι' αὐτὸ ζῶσι

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Δὲν δύνάμαι νὰ ἐννοήσω, Ἀσπασία, τὴν ἀνένδοτον αὐτὴν σου
ἰσχυρογνωμοσύνην.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ἴσως ἐννοήσῃς αὐτὴν θραδύ-ερον ἢ εἶθε μὴ ποτε ἐννοήσῃς αὐ-
τὴν. Γνωρίζεις, Χαρίλαε, δικτὶ πολλάκις ἑκατομμυριοῦχοι συμ-
βαίνει ν' αὐτοκτονώσιν ἐν τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ περιφανείᾳ
τοῦ θίου αὐτῶν;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Φρενόπληκτοι. Ἐξ ἰδιοτροπίαις ἀκτανότητος, λέγουσιν.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ὅχι· ἐξ ὑπερβολικῆς εὐτυχίας, Χαρίλαε, νά. Διότι αἰσθανθέν-
τες τὴν ζωὴν ἐν μέσῳ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ θύσου ἀπῆλυσαν
ἀκόπως τὰ πάντα πρὶν προρθᾶσθαι νὰ ἐλπίσωσιν· διότι ἔχοντες
τὰ μέσα τῆς εὐπραγίας ἠδυνήθησαν νὰ πραγματοποιήσωσι καὶ
τὰς μᾶλλον παραδόξους ἐπιθυμίας· διότι ἀφροῦ ἐγεύθησαν πᾶσαν
ἡδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν δὲν εἶχον πλέον οὐδὲν νὰ ἐλπίσωσιν ἢ ἐπι-
θυμήσωσι καὶ ἀπέμειναν ἐνδεεῖς ἐν μέσῳ τοῦ ἀμυθήτου αὐτῶν
πλούτου. καὶ ἀφροῦ ἀπεσβέσθη ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν ἡ ἐλπίς, συ-
νέτριψεν τὴν βίον, ὡς θυμολογίζουσι τὸ πρῶτον ἅμα ἐξαντληθῆ
τὸ ἐν αὐτῇ μῦσον. Φοβῶν τὴν ὑψίστην εὐτυχίαν, Χαρίλαε. Φο-
νεύει τὴν ὑπαρξίν.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Νῆ τὴν Πάνδημον, μοὶ φαίνεται ὅτι ἀκούω ἱερικήρεια ἀγο-

φείδοντα ἐπ' ἄμβωνος. Ζητεῖς νά μοι ἐμπνεύσης τὸ δέος καὶ τὴν φρίκην ὡσεὶ μοὶ ἐλάσεις, οὐχὶ περὶ εὐτυχίας, ἀλλὰ περὶ τῶν βλαστηριῶν τῆς κολάσεως.

ΛΣΗΑΣΙΑ

Ἄτυχῆς ἢ παρομοίωσις; ἔστω. Δὲν ζητῶ νά κλονήσω τὰς πεποιθήσεις μου. Δικαιολογῶ τὰς ἰδικάς μου.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἄλλ' Ἀσπασία, πρὸς τί ἡ πεισιθάνατος καὶ ἀπελπιστικὴ αὐτῆ φιλοσοφία, ἦν ἀκολουθεῖς; ἀπό τινος; Σὺ τότε ἄβρὰ παρθένος, ὡσεὶ πλασθεῖσα ἀπὸ φωὸς καὶ ὄνειρα καὶ δρόσον, ὑπόπτερος εἰσέτι, ὡς χρυσάλλις ἐπὶ ῥόδου, ἐκ τοῦ πρώτου σπρίγγου τῆς νεότητος, ὁμιλεῖς; ὡσπνεὶ συνετρίβης ὑπὸ τοῦ κόρου, ὡσπνεὶ ἠὺλάκωσεν ἡ ῥυτίς τὰς πνευρίας σου καὶ ἐλεύκωνεν ὁ χειμὼν τοῦ βίου τὴν κόμην σου; Πνεύλαξος, τρέπος τοῦ σκέπεσθαι! Τρέμεις νά ἐγγίσης τὴν πραγματικότητά μὴ δικάλυθῆ ἡ ὀπτασία, μὴ ἐξαντληθῆ ἡ ἐλπίς σου; Ἄλλ' ἐξαντλεῖται ποτὲ ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ ἀγαπῶσα ψυχὴ μάλιστα; Ὁχι. Ἀσπασία. Ὑπάρχει ἀληθὴς εὐτυχία ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ καὶ αὐτὴν ἔρχομαι νά σοι ἀποκαλύψω.

ΛΣΗΑΣΙΑ

Εὐγε! ἰνεύρες λοιπὸν σὺ τὸ μυστήριον αὐτὸ, ὅπερ ἀπασχόλησε τοὺς αἰῶνας, τὴν ἐπιστήμην, τὰ ἐξοχώτερα τῆς ὑψηλοῦ πνεύματι;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ναί! ἀρκεῖ νά ἐπιζητήσῃ τις τὴν εὐτυχεῖαν ἐν ἑαυτῷ, ἐν τῷ βίῳ τοῦ αἰῶνος ἐν τῇ ἐρευνῇ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Ὅστις ἐπιδιώκει τὴν εὐδαιμονίαν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, οὐδαιμονοῦ εὐρίσκει αὐτήν. Μὲ ἔννοεῖς, Ἀσπασία; Εἶνε ἔννοια καθαρῶς ἠθικῆ, ἀνευρισκομένη ἐν τῇ ἀρμονικῇ διαθέσει οὐχὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀλλὰ τοῦ ἐν ἡμῖν, τοῦ ὑποκειμενικοῦ κόσμου. Ὅτως ὁ κόρος, ὃν τρέμεις σήμερον, οὐδέποτε θέλει ὑποτιμῆσαι τὴν εὐτυχεῖαν, ἣτις πηγάζει ἐκ τοῦ συνειδότητος τῆς ψυχῆς καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς αἰσθητικότητος τῆς περὶ ἡμᾶς ὕλης. Ὁ ὕλικὸς κόσμος δὲν εἶνε ὁ τελικὸς σκοπὸς; ἀλλὰ τὸ ὑπερρετικὸν μέσον αὐτῆς.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ἐξίσταται ἀληθῶς θεωρεῖαι, ἀλλὰ θεωρεῖαι μόνον, Χαρίλαε, διὸ οἱ δραματογράφοι ἐπιτυγχάνουσι τὴν ἠθοποιεῖαν τῶν ἡρώων τῶν καὶ οἱ ἀεροθάμονες ἐρασταὶ καλλύνουσι τὰ ἐρωτικά αὐτῶν ἰνδάλματα. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις λοιπὸν, Χαρίλαε, εἰς ὁποῖαν κοινωνικὴν περίοδον ζῶμεν; Δὲν ἐσκέφθης λοιπὸν ὁποῖα πεζότης καὶ ἠθικὴ ἀσφυξία καὶ πνευματικὴ βρασιῶν παραλύει τὴν ἐσεστώσαν ἐποχὴν καὶ ἐκνευρίζει τὴν γενεὰν αὐτῆς; Ὁ περὶ ἡμᾶς κόσμος τῆς σήμερον ἐρπεί καὶ σὺ πτεροῦσαι εἰς τοὺς οὐθέρας. Ἀλλὰ δὲν βλέπεις καὶ ὅτι ἡ σύγχρονος νεότης, βραχνητικὴ καὶ ἐρρυτιδωμένη ὡς γραία, δὲν ἔχει πτέρυγας νὰ πετάσῃ, νὰ ἀνυψωθῆ ὑπεράνω ἑαυτῆς, τὸ δὲ αἶμα αὐτῆς λιμνάζει καὶ σήπεται ἐν τῇ ἰλιθί τοῦ σκεπτικισμοῦ; Αἶ, Χαρίλαε, ἔχεις δίκαιον. Ζῆς ἐν τῇ γῆρα τοῦ ἰδανικοῦ καὶ πλάττει τὸν κόσμον βραδινὸν καὶ εὐδαίμονα, ὡς ἡ καρδίκα σου. Φέρεσαι ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τοῦ ἐνυπάρχοντος τῇ ἐξαιρετικῇ ἰδιοφυίᾳ σου καὶ δὲν ἐπέστη τὸ στήθος ἐκ τῆς θικρίας κοινωνικῆς ἀτμοσφαιρας, διότι σὺ δὲν ἐμολύθης ἴσως ἀκόμη. Ἔχεις δίκαιον. Ψυχρὰ ὅμως παρατηρικότης καὶ ἀσταχυοτέρη κρίσις ἤθελέ σοι ἀποκαλύψει μικροσκοπικὸν καὶ ἔρποντα τὸν κόσμον τῆς σήμερον.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (μετὰ τρυφερότητος)

Ὅχι, Ἀσπασία. Ἐπιμένεις μάτην. Ἐν ὅσῳ ἔχω σὲ ἐνώπιόν μου, ἐνόσω ἡ λαλιά σου κηλεῖ τὴν ψυχὴν μου καὶ τὸ τὸ βλέμμα σου πίπτει, ὡς ἀκτὶς φωτὸς καὶ θάλασσα, εἰς τοὺς μυχοὺς αὐτῆς ἐνόσω ἡ σπανία λεπτοφυία τῶν αἰσθημάτων καὶ τοῦ χαρακτῆρός σου μὲ κρατεῖ ὑπὸ γόητρον ἀδιάλειπτον καὶ με διδάσκει τὴν εὐδαιμονίαν, ὡς πλάττω καὶ ποθῶ αὐτήν, οὐδέποτε θὰ δυνήθῃς νὰ με πείσῃς περὶ τοῦ ἐναντίου. Ἀσπασία, διατί καὶ δὲν πιστεύεις εἰς τὸν ἔρωτα, ὅστις δύναται νὰ σοι δωρήσῃ τὴν γλυκυτέραν εὐδαιμονίαν;

ΑΣΠΑΣΙΑ

Χίμαιρα τῆς νέας ἡλικίας, τῆς εὐφαντάστου, τῆς εὐκαπτήτου. Μοὶ λαλεῖς περὶ ἔρωτος; Ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις ὅτι ὁ ἔρως τελευταῖ ἀκριβῶς ἐκεῖ, ἔνθεν ἄρχεται ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ ἀπόλαυσις; Δὲν

φριβείται τὸν γάμον τὸν διαλύοντα τὴν ἀτυμώδη ποίησιν τοῦ ἔρω-
τος, ὡς τὸ ἐσωθινὸν φῶς τὰς θελακτικὰς τῆς νυκτὸς ἀνειροπλάστους
μαγαίνας ;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ὁ γάμος, Ἀσπασία, εἶνε κοινωνικὴ συνθήκη καὶ οὐδὲν πλέον.
Ἦ; θεσμὸς, εἶνε τὸ ἐξωτερικὸν περιβλημα, ὅπερ ἐνδιαφέρει τὴν
κοινωνίαν, ἐνῶ δ' ὑπ' αὐτὸ ἔρωις ἐνδιαφέρει μόνον τὰ συνδεόμενα
καὶ ἀγαπώμενα ὄντα.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Μόνον ὅταν ὁ ἔρωις ἐπιζῇ τοῦ γάμου, τοῦτ' ὅπερ οὐδέποτε ἦ
σπανίως συμβαίνει. Ἐὰν ὁ ἔρωις εἶνε ἔμπνευσις πηγάζουσα ἐκ τῆς
ψυχῆς, ὁ γάμος τοῦναντίον εἶνε μίμησις, καθῆκον, ὑποχρέωσις ἐπι-
βαλλομένη ἐξώθεν.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (πρὸς ἑαυτὸν)

Περίεργον ! Αὐτὴ ὀμιλεῖ οὕτως ; Μὴ ὑποκρίνεσθαι ἄρά γε ; μὴ
τοὶ ἐν ἐπιγνώσει διαφωνεῖ πρὸς ὅ,τι χθές ἐπίστευεν ; ἀλλὰ διατὶ
τάχα ;

(γεγονοῖα τῆ φωνῆ)

Ἐχεις ἄδικον, Ἀσπασία. Ὁ γάμος στηρίζεται ἐπὶ φυσικοῦ δε-
δομένου πάντοτε, ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας κλίσεως τῶν φύλων πρὸς
ἄλληλα.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ἀκριβῶς τοῦτο πρεσβεῖω. Καὶ ὅταν ἡ κλίσις αὐτῆ δὲν ὑπάρχη
ἢ παύῃ νὰ ὑπάρχη, ὅταν ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ἔρωτος ἐκλίπῃ, τί
ἄλλο τότε σκοπεῖ ὁ κοινωνικὸς γάμος εἰμὴ τὴν ἐκδίασιν ἀντιθέ-
των χαρακτηρῶν, ψυχῶν μὴ ἀγαπωμένων καὶ παρεξηγουσῶν ἀλ-
λήλας, εἰς δεσμὸν ἀφόρητον ; Μαντεύεις, Χαρίλαε, εἰς ὅποιον
μακρύτερον συνήθως ἀπολήγει ὁ μέχρι ἀλλοφροσύνης πολλάκις ἔρωις,
δοκιμαζόμενος διὰ τοῦ γάμου ;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἀσπασία, διολισθαίνεις ὡς σοφιστής. Πόθεν χρονολογεῖται ἡ
ἀπτόμος αὐτῆ μεταβολὴ τῶν ἰδεῶν σου ; Μέχρι τῆς χθές, νομίζω,
ἔτρεφες ἀντιθέτους πεποιθήσεις.

ΑΣΗΑΣΙΑ

Ἄφ' ἧ: ἠρξάμην νὰ δυσπιστῶ πρὸς ἐμαυτὴν καὶ πρὸς τὴν εὐ-
τυχίαν.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (μετὰ πικρίας)

Μήπως ἄφ' ὅτου εὐρέθημεν σύμφωνοι πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὰ
αἰσθήματα ἡμῶν;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἴσως. Εἰπέ μοι Χαρίλαε, ἀγαπᾷς πάντοτε τὴν μουσικὴν; Ὁ-
νειροπολεῖς πάντοτε τὴν δόξαν τοῦ Ῥοσσίνι καὶ φλέγει τὴν ψυ-
χὴν σου ὁ ἄσβεστος πόθος νὰ κατακτήσῃς φήμην ἀριστοτέχνου,
καὶ νὰ σαγηνεύσῃς τὸν κόσμον διὰ τῶν μελοποιημάτων σου;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Λατρεύω τὴν θεῖαν αὐτὴν τέχνην, ἥτις ἀνυψοῖ τὸν ἄνθρωπον
μέχρι τοῦ Θεοῦ. Ἡ μουσικὴ εἶνε ἡ ἔκφρασις τῆς δημιουργίης. Ἐάν
ἐμιλοῦσιν οἱ οὐρανόεντες ἐκεῖ εἰς τὰ ἀθάνατα αὐτῶν ἐνδικαιτήματα,
ἀναντιρρήτως ἡ μουσικὴ εἶνε ἡ γλῶσσα τῶν Θεῶν.

ΑΣΗΑΣΙΑ

Εὔγε· συμφωνῶ. Ἀλλὰ τότε τί εὐγενέστερον ἰδανικὸν τούτου
ἐπιζητεῖς; ἢ διατί θέλεις νὰ καταστρέψῃς αὐτὸ εἰς τὴν στενὴν
καὶ πνιγερὰν ἀτμόσφαιραν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου; Ἡ ἔξοχος
μουσουργός, ἀνήκων εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἱστο-
ρίαν, ἢ ἀκριβοῦς σύζυγος ἀνήκων εἰς τὴν οἰκογένειαν. Τὸ ἐν θ' ἀ-
πορροφήσῃ κατ' ἀνάγκην τὸ ἕτερον. Προτιμᾷς ν' ἀνταλλάξῃς τὰς
δάφνας καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ κόσμου ἀντὶ τῶν βραγχῶν
κλαυθμηρισμάτων τῶν τέκνων καὶ τῶν τυπικῶν καὶ μονοτόνων
θωπεϊῶν τοῦ συζυγικοῦ βίου;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Καὶ ἂν συνυπάρχωσιν ἀμφοτέρω; Ἐάν ἡ δόξα ἀμιλλᾷται πρὸς
τὴν εὐτυχίαν;

ΑΣΗΑΣΙΑ

Ἀδύνατον. Μὴ πλανᾷς σαυτὸν. Ἐάν κερδίσῃς τὴν εὐδαιμονίαν
τοῦ ἔρωτος, θ' ἀπολέσῃς τὴν ἀθανασίαν τοῦ ἀριστοτέχνου. Μὴ
παρεξηγῇς τὸν μέγαν προορισμὸν δι' ὃν σε ἐξελέξατο ἡ φύσις.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (μετὰ θλίβεράς ἐκφράσεως καὶ ἔνδρακτος)

Ἀσπασία, μὲ καθιστῶσι δυστυχῆ καὶ ἀλλόφρονα οἱ λόγοι σου.

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ἐάν μοι ἐπέτρεπες ἤθελόν σοι δώσει συμβουλήν τινα. Εἶσαι νέος· ἡ εὐτυχία ἀκόμη σοι ὑπομειδῶ καὶ ἡ δόξα μόλις ἤδη ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας διὰ τὴν περιβάλλει ὡς ὁ ἥλιος τὸ ὄνομά σου. Ἐνθυμῆσαι, ὅταν πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐξετέλεις τὸ μουσικὸν ἐκείνο ἀριστοτέχνημα, πρὸς ὃ ἡ ἐκλεκτοτέρα συνάθροισις ἐξέχυνε τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς εἰς ἐπευφημίας καὶ στεφάνους; Ἦμην καὶ γὰρ ἐκεῖ τότε ἀνακάλυψα ὁποῖον μέλλον σε ἀναμένει καὶ ὅτι δὲν δύνασαι εἰς οὐδὲν ἄλλο ν' ἀφιερώσῃς τὸν βίον ἢ μόνον εἰς τὴν τέχνην. Δὸς, Χαρίλαε, τὸν ἔρωτά σου, τὰς θωπείας σου, τὰ χεῖλη σου εἰς πάσας τὰς καλλονάς, ἀλλὰ μὴ ποτε προσηλωθῆς εἰς τὸν ἔρωτα μιᾶς μόνης γυναικός. Ἡ μεγαλοφυΐα ἀπόλλυται ὑπὸ τὸ συζυγικὸν σκῆπτρον καὶ ἡ ἀηδὼν θνήσκει ἄφρονος ἐν τῇ τοῦ κλωβοῦ. Θὰ σθεσθῆ τὸ φῶς τῆς ψυχῆς σου ὑπὸ τὴν ὑγρασίαν συζυγικῶν φιλημάτων. Ὁ Ἡρακλῆς ὑπῆρξε νάνος παρὰ τὰ γόνατα τῆς Ὀμφάλῃς καὶ ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἡλίθιος ὑπὸ τὰ νεύματα τῆς Κλεοπάτρας. Δέχθητι τὸν ἔρωτα πάσης γυναικός, ἀλλὰ μὴ ποτε ἐμπιστευθῆς τὴν ὑπαρξίν σου εἰς τὴν ἀγάπην μιᾶς καὶ μόνον. Διότι θὰ ὑπνώσῃς μίαν νύκτα εὐφρόσυνον ἐν τῇ μέθῃ τοῦ ἔρωτος καὶ θὰ ἐγερθῆς τὴν πρωτὴν πτώμα συντετριμμένον. Ἄκουσόν μου, Χαρίλαε. Μὴ δώσῃς ὡς ἀντάλλαγμα τῆς συνήθους συζυγικῆς εὐτυχίας τὴν ἀθανασίαν ἣτις σὲ ἀναμένει.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἄπὸ τὰ χεῖλη σοῦ, Ἀσπασία, τοιοῦτοι ἀπαίσιμοι χρῆσιμοί; Ἀλλὰ τότε διατὶ ἐμπνέεις τόσην γοητείαν, ἀφοῦ διδάσκεις συγχρόνως τόσῳ σκληρὰ καὶ ὀδυνηρὰ μαθήματα; ὦ! ἂν ἐγνώριζες ὅπως νύκτας διήλθον ἄγρυπνος καὶ ποσάκις ἔχυσα τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς μου τὸ ἄρρητον εἰς μουσικοὺς τόνους καὶ σημεῖα.

(Δακρύει)

ὦ, ἂν ἐγνώριζες ὅτι σὺ ὑπῆρξες ἡ θελκτικωτέρα ἐποποιεῖται τῆς ψυχῆς μου καὶ ὅτι εἰς τὰς μεταγχειλικωτέρας συνθέσεις μου διηρμήνευσας τὸν ἀπελπιν αὐτὸν ἔρωτά μου, ὃ δὲν θὰ μοι ὠμίλεις τοιαύτην γλῶσσαν.

ΑΣΠΑΣΙΑ (ἐγειρομένη καὶ σπ' ἄφουτα τὸ πρόσωπον ἰσχυρίζεται κρυφίως ἐν δάκρυ.
Μετὰ προσπεποιημένης ἀταραξίας)

Χαρίλαε, ἔσο ἀνὴρ. Μεθαύριον θὰ λησμονήσης τὴν πτωχὴν Ἄσπκσίαν ἐν τῇ μέθῃ τῆς δόξης σου. Ἄρες πλέον τὰ θλιβερὰ συναισθήματα. Ὅστις προσηλοῦται διαρκῶς εἰς ἐν αἴσθημα γίνεταί δοῦλος αὐτοῦ.

(Βάνει πρὸς τὸ κύμαλον)

Ἐλθέ, σκόρπισον ἄρμονίαν καὶ ἔκστασιν ἐπὶ τοῦ κυμβάλου. Ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω ἐν τῶν τελευταίων σου μουσικῶν ἔργων.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (ἐγειρόμενος)

Ἄσπκσία, θὰ ἐξέλυθης ἐντὸς τῆς ἡμέρας;

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ὅχι! πρὸς τὴν ἑξώτησιν;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Τότε λάβε τὴν καλωσύνην νὰ με ἀναμένῃς μετ' ὀλίγον. Θέλω ν' ἀκούσης πρώτη σὺ εἰς μουσικούς ἤχους τὸν τελευταῖον τῆς ψυχῆς μου ὀλοφυρμόν.

(Ἐξέρχεται)

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

ΑΣΠΑΣΙΑ (παρακλιμένη βίπτειται ἐπὶ ἔδρας τινός)

Μικρὸν καὶ θὰ ἔκουπτον δεσμίαι εἰς τὸ θάμβος καὶ τὸν ἔρωτά του. Καὶ ὅμως αἰσθάνομαι ὅτι ἀγαπῶ καθ' ὑπερβολὴν τὸν Χαρίλαον.

(Φέρει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ στήθος)

Πῶς πάλλεται ἡ καρδίαι μου! Θὰ δυνηθῶ νὰ τὸν λησμονήσω ἄρὰ γε, ν' ἀποβάλω τῆς φαντασίας μου τὴν συμπαθὴ καὶ θελητικὴν του εἰκόνα; Καὶ ἀνάγκη νὰ ὑποτάξω εἰς τὴν κρίσιν τὸ ἀκράτητον αὐτὸ αἴσθημά μου πρὶν ἢ μεταβληθῇ εἰς πάθος καὶ τρικυμίαν. Ὅχι! ὁ Χαρίλαος δὲν ἐπλάσθη δι' ἐμὲ, ἀλλὰ διὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν δόξαν. Τί ἂν ἐδεχόμεν τὸν ἔρωτά του; Θὰ ἠδυνάμην νὰ τὸν καθιστῶ εὐτυχῆ πάντοτε καὶ νὰ πληρῶ διὰ τῆς ἀγάπης μου τὴν ἀπέραντον ψυχὴν του, ἢν μάλιστα θὰ ἔσχυε νὰ πληρώσῃ

ΦΩΤΕΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Κ. ΣΤΡΑΤΟΥΔΑΚΗΣ

ἡ δόξα τοῦ κόσμου ; Προαισθάνομαι, ὄχι, εἰμι βεβαία ὅτι θά με ἐμίσει ἡμέραν τινά ὡς σύζυγον. Καί δὲν θά ἦτο σκληρὸν νὰ τὸν ἀποσπάσω ἀπὸ τὰς δάφνας καὶ τοὺς θριάμβους, οἵτινες θά καταυγάσωσι τὸ μέλλον αὐτοῦ, διὰ νὰ καταδικάσω τὴν ἑξοχὸν αὐτὴν φύσιν εἰς τὴν ἀσφυξίαν τοῦ συζυγικοῦ βίου ;

(Μετ' ἀποφασιστικότητος)

Ἄ, ὄχι· πρέπει νὰ τὸν λησμονήσω διὰ παντός. Θά δυνηθῶ ἀρά γε ; ἀλλὰ ποῦ νὰ προσηλώσω τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιάν μου διὰ ν' ἀνεύρω τὴν λήθην ; Ἐὰν ἔζη κἂν ἡ μήτηρ μου !

(ἐγείρεται καὶ ἴσταται πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς μητρός της)

Καλή μου μήτηρ, διατὶ νὰ με ἐγκαταλίπης ὄρφανὴν τόσῳ ἐνωρίς ; Ὡ, θά σε ἠγάπων καὶ παρὰ τῇ λεπτοτάτῃ καὶ ἀνεξαντλήτῳ στοργῇ σου θ' ἀνεκουρίζετο ὁ πόνος καὶ ἡ ὀδύνη μου, ἢ δὲν θά ἐχώρει ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἄλλο αἴσθημα. Καὶ τώρα ; μόνη, ἄνευ φίλτρου καὶ ἀγάπης καὶ ἱεροῦ δεσμοῦ, φοβοῦμαι μὴ τυφλωθῶ ἐκ τοῦ πάθους καὶ δράμω ἄκουσα ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ Χαριλάου.

(Μετὰ μακρὰν σιγὴν)

Ἐὰν ἤμην κἂν βεβαία ὅτι ὁ Κίμων ἀγαπᾷ ἐμέ. Μοὶ ζητεῖ τὴν χεῖρά μου. Μοὶ παρέστησε τοσάκις τὴν ἡρεμὸν εὐδαιμονίαν τοῦ συζυγικοῦ, τοῦ θετικοῦ βίου, καὶ τὰς γλυκείας καὶ ἀθροῦβους αὐτοῦ ἀπολαύσεις. Ἄλλ' ἐὰν ὀρέγεται μᾶλλον τῆς προικὸς μου, αἱ δὲ διαθεβαιώσεις καὶ οἱ ὄρκοι τοῦ ἀναφέρονταίς αὐτήν ; Ἴδου ἡ ἐξευτελιστικωτέρα ἰδέα, ἐξ ἧς δυνατὸν ν' ἀποθάνω ἐξ ἀηδίας. Καὶ ὅμως ὁ Κίμων εἶνε θετικὸς, σώφρων καὶ υπερήφανος χαρακτήρ. Ὁδηγεῖται ὑπὸ τῆς κρίσεως μᾶλλον ἢ τῆς καρδίας. Γνωρίζει κάλλιον τὸ μυστήριον τῶν συζυγικῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν οἰκογενειακῶν φίλτρων, ἢ περὶ ὁ Χαρίλαος οὐδέποτε ἴσω ; θά ἐνόει. Ἄλλ' ἐὰν με ἀπατᾷ ; Ἐὰν ἡ ἐλπίς τῆς προικὸς μου τὸν ἐμπνέει μόνον ; Ἄ ! μήτηρ μου, διατὶ δὲν εἶσαι τὴν στιγμὴν ταύτην ἐγγύς μου, διὰ νὰ με σώσης διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς παραμυθίας σου. Τί σοι ἔπταισα, Χαρίλαε, καὶ μοι ἀφῆρπασες τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἡσυχίαν ; Ποῦ νὰ εὕρω γαλήνην τῆς καρδίας μου ; Ἄ ! ἐμπρός ! ἡ βούλησις ὑποτάσσει τὰ πάντα. Ἴδου ἐν σχέδιον.

(Κάθηται παρὰ τῇ τραπέζῃ καὶ γράφει ἐπιστολήν, ἣν ἀναγινώσκει μεγάλη τῇ φωνῇ μετὰ τὸ πέρας)

«Κύριε Κίμων»

Μοὶ ζητεῖς τὴν χεῖρά μου καὶ μοι δίδεις τὸ ὄνομά σου. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἰδιαίτεράν τιμήν. Ἄλλ' ἀτυχῆς σύμπτωσις! Μικρὸν πρὸ τῆς προτάσεώς σου διέθεσα ἅπασαν τὴν ἐκ 250 χιλιάδων δραχμῶν κληρονομικὴν περιουσίαν μου δωρήσασα αὐτῆς εἰς τὰ ἐνταῦθα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, κρατήσασα δι' ἐμαυτὴν μικρὸν μόνον εἰσόδημα διὰ τὰς λιτὰς ἀνάγκας τοῦ αὐτάρκους μου βίου. Ὁ γάμος ἐπιβάλλει θυσίας καὶ ὑποχρεώσεις, ἐγὼ δὲ μὴ δυναμένη νὰ συνεισφέρω εἰς αὐτάς, ἐστερημένη περιουσίας, ἀδυνατῶ συγχρόνως ν' ἀποδεχθῶ τὴν περὶ γάμου πρότασίν σου».

Ἄσπασια

(πύσσει καὶ σφραγίζει τὴν ἐπιστολήν)

Ἰδοῦ! ἐρρίφθη ὁ κύβος. Τὸ χρυσίον, λέγουσι, δοκιμάζεται εἰς τὸ πῦρ ἀλλὰ καὶ ὁ ἀληθὴς ἔρωσ διὰ τοῦ χρυσοῦ. Ἐὰν ὁ Κίμων ἐξελεγχθῆ ἀνάξιος τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς χειρὸς μου, αὔριον ἀποπλέω εἰς Ἰταλίαν πρὸς τὴν οἰκογενεῖάν τοῦ θεοῦ μου. Τίς οἶδεν! Ἴσως ἐκεῖ ἐν τῇ τύρβῃ τῶν μεγαλοπόλεων καὶ τῇ πολυδαιδάλῳ καὶ τεραστίῳ ἐξελίξει τῆς εὐρωπαϊκῆς ζωῆς, δυνηθῶ νὰ λησμονήσω τὸν πρῶτον καὶ ὕστατον ἔρωτά μου. Ἡ κὰν θ' ἀποκοιμίσω τὴν ὀδύνην μου καὶ θὰ ἐξαγιάσω αὐτὴν γιγνομένη ἐστίας οἰκογενειακῆς ἱερότητος.

(Μετὰ μικρὰν σιγὴν)

Ἄ! Χερίλας, δικτὶ νὰ σε ἀγαπήσω μετὰ τόσῃς θερμότητος; Ἐὰν δὲν ἦσο κὰν τόσῳ ὄνειροπόλος, καὶ δὲν σε εἴλκυεν ὁ πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὴν δόξαν ὑψηλὸς ἔρωσ σου.

(Κρούει τὸν κώδωνα καὶ εἰσέρχεται μικρὰ παιδίσκη)

Φέρε πάραυτα τὴν ἐπιστολήν ταύτην πρὸς τὸν Κίμωνα.

(Ἡ παιδίσκη λαμβάνει τὴν ἐπιστολήν καὶ ἀπέρχεται. Ἡ Ἄσπασια βυθίζεται εἰς πικρατεκμένους διαιολισμούς καλύπτουσα διὰ τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπον)

ΣΚΗΝΗ IV

ΑΣΠΑΣΙΑ, ΧΑΡΙΛΑΟΣ.

[Εισέρχεται ὁ Χαρίλαος, βραδί καὶ τρέμοντι βήματι, καταφθής, ὠχρὸς καὶ περίλυπον ἔχων τὴν ὄψιν. Ἡ Ἀσπασία ταρασσεται.]

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Πρὶν ἢ φύγω μακρὰν σου, πρὶν ἢ ἀποκομίσω τὸν σπαραγμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὴν βλασφημίαν εἰς τὰ χεῖλη· πρὶν ἢ με συν-
τρίψῃ ὁ πόνος καὶ ἡ ἀπελπισία, ἄκουσον τὸ τελευταῖόν μου μέλος,
Ἀσπασία. Εἶνε ὀλολυγμὸς ἔρωτος παράφρονος. Εἶνε θύελλα ἀγω-
νώσης ψυχῆς.

[Κάθηται πρὸ τοῦ κυμβάλου καὶ ἐκτελίσσει κύλινδρον χάρτου σκορπιζῶν τὰ δάκτυλα ἐπὶ τῶν πλήκτρων]

ΑΣΠΑΣΙΑ

Ἵποιοι λόγοι! Χαρίλαε, παραφέρεςσαι. Ἡμέραν τινὰ ἀντὶ ἔρω-
τος ἡ εὐγνωμοσύνη θὰ δδηγῆσαι τὴν μνήμην σου πρὸς τὴν ἀνάμνη-
σιν τῆς πτωχῆς Ἀσπασίας, ὅταν σὲ ἠλεκτρίσῃ ἡ λαμπρότης καὶ
τὸ μεγαλεῖον τῆς δόξης. Κλείω τοὺς κόλπους πρὸς σε, διότι αὖ-
ριον θ' ἀνοίξῃ ὁ κόσμος τὰς ἀγκάλας καὶ θὰ σε περιβάλῃ.

(Ἵ Χαρίλαος παίζει ἐπὶ τοῦ κυμβάλου, ἐκτελῶν θαυμασίαν μουσικὴν σύνθεσιν, ἐνῶ ἡ Ἀσπασία πίπτει ἐπὶ τοῦ κλισῆρος, περιβάλλουσα δι' ἐρωτικωτάτου καὶ ὑγροῦ βλέμματος τὸν Χαρίλαον. Σιγὴ βαθεῖα καὶ μόνον οἱ ἦχοι τοῦ κυμβάλου πληροῦσι τὸν θάλαμον κατακουκτικῆς ἁρμονίας. Ἡ Ἀσπασία φαίνεται βαθίως συγκινημένη.)

ΧΑΡΙΛΑΟΣ (ἐγειρόμενος καὶ προχωρῶν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν)

Ἐὰν ἐξέπνεες καὶ ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῆς τελευταίας πνοῆς
τοῦ κυμβάλου. Ἐὰν ἐτελεύτα μετὰ τοῦ ἄσματος αὐτοῦ καὶ ὄστα-
τος τοῦ στήθους μου στεναγμὸς.

(Ἡ Ἀσπασία ἡμικλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡσεὶ ἐν ἔκστασει)

Δακρύεις, Ἀσπασία ; Ἀφοῦ μὲ ῥίπτεις εἰς τὴν ἄβυσσον, διατί
καὶ δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν ν' ἀντιμετωπίσῃς τὸ κατ' ἐμοῦ ἔγ-
κλημά σου ;

ΑΣΠΑΣΙΑ (μετ' ἐπιτετηθευμένης ἀδιαφορίας)

Δακρῶ ; Μὲ συνεκίνησεν ἡ μουσικὴ. Γνωρίζεις ὅτι μὲ θέλγει
καὶ μὲ βυθίζει εἰς ἔκστασιν.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἄρκει, Ἀσπασία. Ἐννοῶ καλῶς πλέον. Μάτην σὲ ἐκούρασα καὶ ἐπεκαλέσθην μάτην, διότι οὐδέποτε μὲ ἠγάπησες. Καὶ ἤλπισα ἐν τοσοῦτῳ καὶ ἔπλασα ἐγγύς σου κόσμον ἔρωτος καὶ εὐτυχίας, πρὶν ἢ ἐρευνήσω ἂν σοι ἦτο δυνατὸν νὰ με ἀγαπήσης. Ἦδη μαντεύω. Ἄγαπᾶς ἄλλον βεβαίως. Ἄλλως δὲν θὰ ἔκλαιες. Ἡ μουσικὴ ἀποσπᾶ εὐχερέστερον τὰ δάκρυα ψυχῆς ἐρώσεως.

(Λαμβάνει τρέμων καὶ μετὰ σεβασμοῦ τὴν χεῖρα τῆς Ἀσπασίας)

Ἀσπασία, χαῖρε, συγχώρει με καὶ λησμόνευ. Ὑπῆρξες πλέον ἢ ἐπιεικῆς πρὸς με, ὅστις δὲν ἠδυνήθην νὰ διτῶ ὅτι πρὸ ἐμοῦ ἔχει κατακτῆσαι ἄλλος θνητὸς τὸν ἔρωτά σου. Χαῖρε, Ἀσπασία.

(Κινεῖται πρὸς τὴν θύραν)

ΑΣΠΑΣΙΑ ἀναστέλλουσα αὐτὸν

Χαῖρε Χαρίλαε. Ἄφες τὴν ἀτυχῆ Ἀσπασίαν ἐν τῇ γαλήνῃ καὶ τῇ ἀφανείᾳ αὐτῆς. Σὲ ἀναμένει ὁ κόσμος καὶ ἡ ἀθανασία.

(Ὁ Χαρίλαος ἐξέρχεται ἐνῶ αὐτὴ λύεται εἰς δάκρυα)

ΣΚΗΝΗ V

ΑΣΠΑΣΙΑ (μόνη)

Μοὶ ἐπέπρωτο λοιπὸν νὰ θάψω ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς μου τὸ σφοδρότερον αἶσθημα πρὶν ἢ ἀκόμη ἐννοήσω καὶ ἐμπιστευθῶ αὐτὸ εἰς ἐμαυτήν; Ἄ, μῆτέρ μου! διατι νὰ μὴ ἦσαι ἐγγύς μου ὅπως μὲ σώσης κλυδωνιζομένην διὰ τῆς στοργῆς σου;

(Προχωρεῖ πρὸς τὴν θύραν)

Ἐφυγεν! Ὑγίαινε, Χαρίλαε. Ἡ φωνησιὰ μου θὰ φέρεται ἐσχεῖ ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς φήμης, ἥτις θέλει σπεῖρει αὐριον πανταχοῦ τὸ ὄνομά σου. Ἐὰν ἠρνήθην νὰ σοι δώσω εὐτυχίαν ἐφήμερον, ἀλλ' ἔσωσα κἂν τὸ μέλλον καὶ τὸ κλέος σου. Τίς οἶδεν! Ἀπόλεσα ἐν ὄνειρον, τὸ γλυκύτερον ἐν τῷ βίῳ, ἀλλ' ἐδώρησα εἰς τὸν κόσμον μίαν καλλιτεχνικὴν δόξαν.

Πίπτει ὡσεὶ λιπύψυχος καὶ ἐξαντλημένη ἐπὶ τινος ἔδρας, βαθέως ἀναπνέουσα. Σιγῇ βῆθαια. Μετὰ μικρὸν εἰσέρχεται ἡ παιδίσκη ἐγχειρίζουσα αὐτῇ ἐπιστολήν. Ἡ Ἀσπασία ἐκτυλίσσει καὶ ἀναγινώσκει τὴν ἐπιστολήν μεγάλη τῆ φωνῇ

Ἄσπασία.

«Τύχη ἀγαθὴ! Ἐλυσες αἰσίως πᾶσαν ἀμφιβολίαν. Θαυ-
 »μάζω καὶ συγχαίρω σοι ἐπὶ τῇ γενναϊότητι τῶν αἰσθημάτων σου.
 »Ὅτι ὑπελάμβανες ὡς κώλυμα ἀνυπέροβλητον, τοῦτο ἀκριβῶς
 »κατέστησε βεβαιωτέραν τὴν μέλλουσαν ἡμῶν εὐτυχίαν. Πόσον
 »θὰ ἡμῶν εὐτυχῆς ἂν συμμετεῖχον καὶ γὰρ ἐπ' ἐλάχιστον τῆς ἐνα-
 »φρέτου σου πράξεως. Σὲ ἰκετεύω θερμῶς ὅπως διαθέσῃς καὶ τὸ
 »ὑπόλοιπον εἰσόδημά σου ὑπὲρ τοῦ ἀσύλου τῶν ἐκθέτων. Δὸς τὴν
 »ζωὴν εἰς τὰ δόσμοιρα τῆς κοινωρίας ἀπόβλητα, ἀφοῦ ἡ περιου-
 »σία μου μόνη ἀρκεῖ γὰρ σοι ἐξασφαλίσῃ ἀρετοῦ τὸν βίον. Θὰ σε
 »ὀδηγήσω εἰς τὰς ἐξοχικὰς μου ἐπαύσεις καὶ ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἀναπε-
 »πταμένης φύσεως, εἰς τὰς καλλιαιπέλους καὶ καταφύτους γαῖας
 »μου, μακρὰν τοῦ φθόρου καὶ τῶν ἠθικῶν βατάνων τῆς πολυ-
 »κωμάρτου κοινωρικῆς ζωῆς, θέλωμεν δημιουργῆσαι μικρὰν
 »Ἐδέμ παρεμφρόσυνον, ἐνδιατιώμενοι εἰς αὐτὴν ἐν ἀγάπῃ καὶ
 »εὐδαιμονίᾳ ἀτελευτήτῳ. Θὰ καλλιιεργεῖς τὰ ἄρθρα τοῦ κήπου
 »μου, θὰ ἐπιμελήσῃς τοῦ πτηνοτροφείου καὶ θὰ θεοῖς τὰ ἕσματα
 »σου πρὸς τὸ κελάρυσμα τοῦ βύακος καὶ τὸν ψίθυρον τῆς ἐλά-
 »της, ἐνῶ ἐγὼ θὰ θηρεύω εἰς τὸ μικρὸν μου δάσος. Μετὰ τὴν
 »ἀγάπην μου, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ μελέτη θ' ἀπασχολῇ τὰς ὥρας
 »σου. Ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ναύτου, ὅστις ἐγείρεται εἰς τὸ βά-
 »θος τῆς ἀγροτικῆς μου κατοικίας ὑπὸ πυκνὰς κυπαρίσους, θὰ
 »ἐπικαλεῖσαι τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μητρὸς σου ὑπὲρ
 »τῆς εὐδαιμονίας ἡμῶν ἀνὰ πᾶσαν πρωτὰν, ἐνῶ ὁ μικρὸς ἐργα-
 »τικὸς πλεθυσμὸς, ὅστις καλλιιεργεῖ τὰ κτήματά μου καὶ ὅστις
 »θὰ σε ἀγαπᾷ ὡς βασιλίσσαν τον, θὰ παρασκευάζῃ τὸ πρό-
 »γευμα ὑπὸ δροσόβλητον καὶ μυροδόλον, ὡς ἡ ψυχὴ σου, φύλ-
 »λωμα. Ἀεὶ τῆς τεχρητῆς καὶ ψευδοῦς ζωῆς τῶν πόλεων, ἥτις
 »φθείρει τὴν ὑπαρξίν καὶ παραλύει τὴν καρδίαν, θέλωμεν ἔχει
 »πρὸ ἡμῶν τὴν φύσιν δαφνίην καὶ ζείδωρον καὶ τὰς ἀνεκλαλή-
 »τους αὐτῆς καλλιόρας. Δὲν θὰ σοι ἀρκέσει ἄρα γε αὐτὴ καὶ ἡ
 »ἀγάπη μου γὰρ σε καταστήσωσιν εὐδαίμονα; Ἄσπασία, αἴριον
 »τελειοῦται τὸ ὄρειόν μου.»

Κέμων

Ἄ, Κίμων' δὲν γνωρίζεις νὰ ἐμπνέῃς τρελλὸν ἔρωτα, ἀλλ' ἤξεύρεις ἀναμφιβόλως νὰ ἐπιβάλλῃς τὸ σέβας καὶ τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος. Τοποθετεῖς ἀσφαλέστερον τὴν εὐτυχίαν, ἐν τῇ ἡρέμῳ καὶ μεμετρημένῃ ἀπολαύσει τῶν δώρων τῆς φύσεως, καὶ οὐχὶ ἐν τῇ παραφορᾷ καὶ τῇ ἀποπλανήσει εἰς τὴν σφαίραν τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους, Κίμων, ὑπάρχει βεβαίως ἡ ἐρατεινότερα ποίησις ἐν τῷ γάμῳ. Ἄ! Κίμων, πόσον σὲ ἠδίκησα καὶ ἐμαυτὴν συγχρόνως. Ὁ ἔρωσ σου δέν με θαμβώνει, ὡς ὁ ἥλιος, ἀλλὰ μὲ θάλλπει καὶ μοῦ φωτίζει τὴν ψυχὴν, ὡς ἡ ἔστια τοῦ χειμῶνος. Καί τι ἂν δέν σε ἀγαπῶ σήμερον; Αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν ἱκανὴν νὰ σε λατρεύσω βραδύτερον.

(Κρούει τὸν κώδινα. Εἰσέρχεται ἡ παιδίσκη)

Εἰρήνη, ἐτοίμασον τὰς ἀποσκευάς μου πάσας. Ἀπὸ τῆς αὔριον θέλομεν κατοικήσει δριστηκῶς εἰς τὰ κτήματα τοῦ Κίμωνος.

(Κατ' ἴδιν ἀνατείνουσα πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ ὄρματα)

ὦ μῆτέρ μου, δός μοι τὴν εὐχὴν καὶ τὴν εὐλογίαν σου, ὅπως λησμονήσω τὸ παρελθὸν καὶ λατρεύσω τὸ μέλλον. Τίς οἶδεν! Ἡ εὐτυχία συνήθως εὐρηται ἐκεί, ἔνθα δέν ἀναμένει τις αὐτήν.

Ὀκτώμβριος, 1883.

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ.

